

6. 3. 2018

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Účinky rozhodnutí o prohlášení za mrtvého na jeho vydědění resp. jeho potomků

Nejvyšší soud ČR řešil v neobvyklém, leč o to zajímavějším, sporu otázku, jaké účinky má pravomocné rozhodnutí o prohlášení zůstavitelem vyděděného potomka za mrtvého, za situace, kdy dědické řízení po zůstaviteli bylo již pravomocně skončeno a soudem určený den úmrtí vyděděného potomka předchází datu sepsání listiny o vydědění zůstavitelem.

Jistý zůstavitel, můžeme mu říkat dědeček, po sobě zanechal závěť, kterou sepsal - a tentokrát budou data sepsání právních úkonů (jednání) hrát hlavní roli, nechť jim tedy laskavý čtenář věnuje pozornost - 4. 7. 2003. Veškerý majetek odkázal své manželce a zároveň vydědil svého syna. Obsahově shodné vydědění provedl zůstavitel ještě jednou - listinou ze dne 8. 6. 2004. V roce 2007 po smrti zůstavitele bylo příslušným soudem potvrzeno nabytí dědictví jediné dědičce, a to pozůstalé manželce.

Pikantní případ rodinného sporu o dědictví

Rozhodnutím soudu ze dne 14. 12. 2009, které nabylo právní moci dne 10. 2. 2010, byl (na návrh syna vyděděného syna, tedy vnuka zůstavitele) prohlášen syn zůstavitele a jeho manželky za mrtvého s tím, že za den jeho úmrtí se považuje den 17. 4. 2003. A na to se vnuk žalobou proti osobě, která dědila, tedy manželce zůstavitele čili své babičce, podanou soudu prvního stupně dne 29. 1. 2010, domáhal zaplacení částky 3.378.013,- Kč s příslušenstvím. Žalobce měl za to, že je jako vnuk oprávněným dědicem zůstavitele (svého dědečka), zemřelého dne 17. 10. 2005. Vzhledem k tomu, že listiny o vydědění, na jejichž základě bylo rozhodováno v dědickém řízení, byly sepsány až po smrti zůstavitelova syna, tedy otce žalobce (za mrtvého byl prohlášen k 17. 4. 2003, kdežto k jeho vydědění došlo až 4. 7. 2003 resp. znovu 8. 6. 2004), byl žalobce (vnuk dědečka - zůstavitele) přesvědčen, že je nelze považovat za platné a účinné, a že byl tudíž pominut v závěti sepsané zůstavitelem a mělo by se mu dostat tolik, kolik činí dědický podíl ze zákona, tj. poloviny dědictví, který vyčíslil v požadované částce.

Soud prvního stupně žalobě vyhověl, když uložil žalované, aby žalobci zaplatila 3.361.549,56 Kč se zákonným úrokem z prodlení, pouze v nepatrné části žalobu zamítl, a to co do částky 16.463,44,- Kč. Jeho verdikt potvrdil i soud odvolací. A tak na základě dovolání žalované řešil Nejvyšší soud ČR otázku, jaké účinky má pravomocné rozhodnutí o prohlášení zůstavitelem vyděděného potomka za mrtvého, za situace, kdy dědické řízení po zůstaviteli bylo již pravomocně skončeno a soudem určený den úmrtí vyděděného potomka předchází datu sepsání listiny o vydědění zůstavitelem.

Právní věta judikátu

Rozhodnutí o prohlášení za mrtvého působí ex nunc a nemá zpětnou účinnost. Pouze v některých případech jsou jeho účinky výslovně příslušným zákonným předpisem stanoveny ex tunc, tj. se zpětnou účinností; mezi takové případy však nepatří posouzení účinnosti vydědění syna zůstavitele, který byl po pravomocném skončení dědického řízení po zůstaviteli prohlášen rozsudkem soudu za mrtvého s tím, že den úmrtí předcházel dni (dnům) sepsání listin o jeho vydědění. Vydědění zůstavitelem tak musí být posouzeno jako platné a účinné, vyložil Nejvyšší soud ČR v rozsudku spis. zn. 21 Cdo 4813/2016, ze dne 22. 11. 2017, a proto jím rozhodnutí soudů nižších stupňů zrušil.

Řešení sporného případu a odlišnosti dřívější a nové úpravy

Za situace, kdy vyděděný potomek zemře před zůstavitelem, přechází právo zpochybnit vydědění na potomky vyděděného, vztahuje-li se vydědění i na tyto potomky vyděděného. Pokud však byly u vyděděného naplněny zákonem stanovené důvody pro vydědění, má to důsledky i pro jeho potomky, nedožije-li se sám smrti zůstavitele, který jej vydědil. (Podle ust. § 469a odst. 2 zrušeného obč. zák.: Pokud to zůstavitel v listině o vydědění výslovně stanoví, vztahují se důsledky vydědění i na jeho potomky. Podle ust. § 1646 odst. 3 nového o. z.: Přežije-li vyděděný potomek zůstavitele, nedědí ani potomci vyděděného potomka, ledaže zůstavitel projeví jinou vůli. Nedožije-li se vyděděný potomek smrti zůstavitele, pak jeho potomci dědí vyjma těch, kteří jsou samostatně vyloučeni z práva dědického. Pakliže tedy vyděděný potomek přežije zůstavitele, nedědí ani jeho potomci. A to aniž by to muselo být výslovně uvedeno v listině o vydědění, což je zásadní změna nové občanskoprávní úpravy účinné od 1. 1. 2014. Toto pravidlo může zůstavitel odlišnou vůlí vyloučit. Jestliže však zemře vyděděný potomek dříve než zůstavitel, potom jeho potomci dědí mimo těch, kteří jsou samostatně vyloučeni z dědického práva.) Důvod pro vydědění syna byl v dané věci naplněn (byl trestně stíhán, neprojevoval o zůstavitele a jeho manželku, tedy svou matku, zájem). NS ČR přihlédl k tomu, že jednak v době pořizování závěti a listin o vydědění zůstavitelem, jednak v době úmrtí zůstavitele, nebylo známo, že vyděděný syn zůstavitele předemřel, a že vůle zůstavitele zjevně směřovala k tomu, aby dědictví po něm nabyla pouze jeho pozůstalá manželka (žalovaná) a jeho synovi (včetně jeho potomků) se z důvodů v listinách o vydědění uvedených ničeho nedostalo. Proto je třeba pohlížet na učiněné jednostranné právní úkony (závěť a vydědění) jako na úkony perfektní, naplňující zákonem stanovené požadavky, ze kterých lze dovodit poslední vůli zůstavitele.

Richard W. Fetter,

autor je právníkem specializujícím se na občanské a pracovní právo

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Digital Omnibus: Revoluce v datech, nebo jen nová zátěž pro podnikatele?](#)
- [Flotilová novela: Kdo a kdy musí nově získat licenci k distribuci pojištění?](#)
- [Nová pravidla pro ground handling v EU a jejich dopady na letecký sektor](#)
- [Právní due diligence nemovitostí: na co se v praxi skutečně zaměřit](#)
- [Novinky z české a evropské regulace finančních institucí za měsíc březen 2026](#)
- [Hmotněprávní opatrovník obchodní korporace: mezi efektivní ochranou a zásahem do korporační autonomie](#)
- [10 otázek pro ... Michala Kunu](#)
- [Souhrn významných událostí ze světa práva](#)

- [Rovné odměňování a transparentnost mezd: nové povinnosti zaměstnavatelů](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 32.: Konkurenční doložka](#)
- [Skryté ujednání v realitní smlouvě - zbytečná hra na schovávanou](#)